

Vogelen rondom het dorphuis

Syta en Simon Troelstra

Drie jaar vogelen

De afgelopen jaren kwam ik wekelijks op woensdag in het Dorpshuis, Badhoevedorp. In de directe omgeving van het Dorpshuis bevinden zich een school, een kinderboerderij, tot voor kort een groot ANWB Wegenwachtstation en een flink groengebied, het Wandelbos (zie figuur 1). De geluidswanden van de A9 vormden de zuidwestelijke begrenzing van het gebied. In 2015 werd besloten de A9 te verleggen en het Wandelbos te veranderen in een luxueuze woonwijk, Quatrebras. Dit zou

FOTO: SIMON TROELSTRA

Blauwborst, voorjaar 2020

ongetwijfeld grote gevolgen voor de flora en fauna van het gebied hebben. Ik besloot daarom de vogelstand rondom het Dorpshuis in de gaten te houden om te zien welke consequenties het bouwproces met zich mee zou brengen.

Mijn wekelijkse rondje voerde mij vanaf het Dorpshuis in eerste instantie langs de kinderboerderij, door het Wandelbos en rond de vijvers terug naar het Dorpshuis. Na de bomenkap en het verdwijnen van de geluidswanden en het ANWB-station, liep ik via een nieuw bruggetje over het nu kale terrein en de eerste fase van Quatrebras terug naar het Dorpshuis. Naast mijn waarnemingen (aantal soorten en aantallen) noteerde ik ook de weersgesteldheid, (temperatuur, zon, bewolking, wind en neerslag). De waarnemingsperiode loopt van augustus 2017 tot mei 2020, met enkele onderbrekingen.

In deze bijdrage wil ik de grote lijnen van mijn observaties, afgezet tegen de veranderingen in de omgeving, beschrijven. In totaal heb ik in die jaren 72 soorten waargenomen.

Korte voorgeschiedenis

In een Bestuursnota van 2005 staat het besluit tot omlegging van de A9, die op dat moment Badhoevedorp in tweeën deelde. Er zou op deze manier veel ruimte vrijkomen voor bebouwing en herinrichting van het gebied. Eén van de veranderingen betrof grootschalige kap van het Wandelbos, een geliefd gebied voor wandelaars en

De Gierzwaluw

natuurliefhebbers. In en rond het bos bevonden zich een kinderboerderij, sportvelden en vijvers met eilandjes. In figuur 1 is de situatie in 2015 te zien, met de nog intacte A9, het ANWB station, de vijvers en het Dorpshuis. In hetzelfde jaar heeft Grontmij Nederland B.V. een Natuuronderzoek Wandelbos Badhoevedorp uitgevoerd. Het bos en omgeving bleek onder andere een belangrijk foerageergebied voor vleermuizen te zijn. Wat de vogelstand betreft werden tijdens veldbezoeken door Grontmij nesten van Ekster, andere kraaiachtigen en Houtduiven aangetroffen. De eilanden waren bezet met nesten van Blauwe Reiger- en Aalscholver. Vanwege het ontbreken van gebouwen met dakpannen en holtes kwamen soorten als Huismus en Gierzwaluw in het gebied niet voor als broedvogel. Van de (zang)vogels werden soorten als de Ekster, Koolmees, Pimpelmees, Boomklever, Merel, Roodborst, Winterkoning, Zwarte Kraai, duif, Vink en een jagende Buizerd aangetroffen. Het rapport suggereerde dat de kans bestond dat door het kappen van het bos uiteindelijk ook de vogelstand in de wijde omgeving achteruit zou gaan door het verdwijnen van geschikt foerageergebied of voedselaanbod voor roofvogels. Nader onderzoek werd niet nodig geacht.

Kantelpunten

Zoals gezegd is in figuur 1 is de situatie in 2015 voorafgaand aan de omlegging van de A9 te zien. Sportvelden, vijvers en Dorpshuis zijn nog in oude staat. Het ANWB-ge-

Figuur 1: De situatie in 2015 (Google Earth) De A9 is nog in bedrijf, het ANWB-station bevindt zich middenonder. Het bos, de vijvers en sportcomplexen zijn duidelijk herkenbaar. De gele pin staat bij het Dorpshuis.

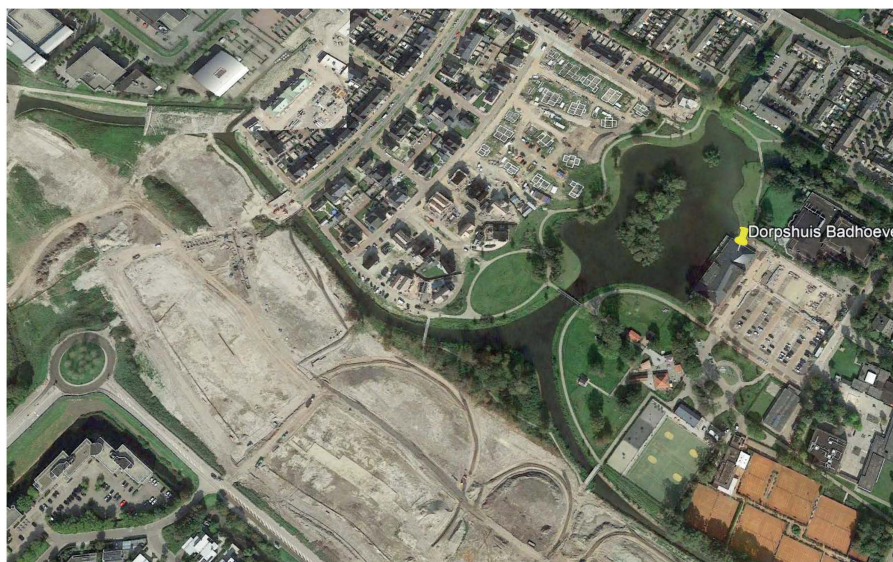

bouw is nog in vol bedrijf. In augustus 2018 werd een groot deel van het bos gekapt en startte de eerste fase van de bouw van Quatrebras. In 2019 werd het ANWB-complex gesloopt en ontstond de situatie zoals aangegeven in figuur 2.

In 2020 werd met de tweede fase van Quatrebras begonnen op de locatie van de oude A9 en het gebied rondom het ANWB-complex. Dit gebied was inmiddels verworden tot een ruig begroeid terrein waarin een rietzoom was ontstaan langs een gegraven slootje, en struweel. Tijdens een bezoek op 22 mei 2020 werd duidelijk dat deze nieuwe habitat veel nieuwe soorten had aangetrokken, zoals twee nestelende paartjes Blauwborst, Kleine Karekiet, Rietgors, Zwarte Roodstaart en enkele Grutto's, Wulpen, Kieviten en Graspiepers.

Op 26 mei waren nestelende Puttertjes aanwezig, een soort die de afgelopen jaren alleen in het najaar van 2017 was waargenomen. Op 22 mei was de eerste waarneming van een Fazant in het gebied. Alle rietvogels waren verdwenen en het terrein werd bouwrijp gemaakt. In het najaar van 2020 was alle vegetatie uit het oude A9-traject verdwenen. Er waren grote zandvlaktes ontstaan waar bouwverkeer af en aan reed voor de tweede fase van Quatrebras. De eerste fase was inmiddels vrijwel voltooid.

Figuur 2: De situatie in 2019 (Google Earth) na omlegging van de A9. De eerste fase van Quatrebras is gestart, het gebied van de vroegere A9 en het ANWB terrein liggen braak.

Seizoensvariatie

In de periode augustus 2017 – mei 2020 zijn in totaal 97 rondjes gelopen, waarbij alle waargenomen soorten en hun aantallen werden genoteerd. Dit leverde een uitgebreide database op die op het eerste gezicht niet gemakkelijk te interpreteren is. Vogels die permanent in het gebied verblijven zijn Blauwe Reiger, Aalscholver, Nijlgans, Wilde Eend, Krakeend, Meerkoet, Houtduif, Halsbandparkiet, Merel, Koolmees en Zwarte Kraai. De aantallen verschillen in de loop van de tijd. Zo verhuisde de kolonie Blauwe Reigers naar een nabijgelegen rotonde met dennen. Flinker groepen Grauwe Ganzen en Nijlganzen waren ieder jaar aanwezig van februari-juni. Groepen Kokmeeuwen kwamen in de winters van 2017/18 en 2019/20 voor. De Boerenzwaluw arriveerde iedere lente bij de stallen van de Kinderboerderij, evenals Tjiftjaf, Zwartkop en Fitis. Naast de bouwactiviteiten in het gebied zal ook de temperatuur een rol hebben gespeeld bij de aanwezigheid van vogels. Zoals uit onderstaande tabel blijkt waren de winters zacht tot extreem zacht, evenals de lente en de herfst. De zomers waren zeer warm tot extreem warm.

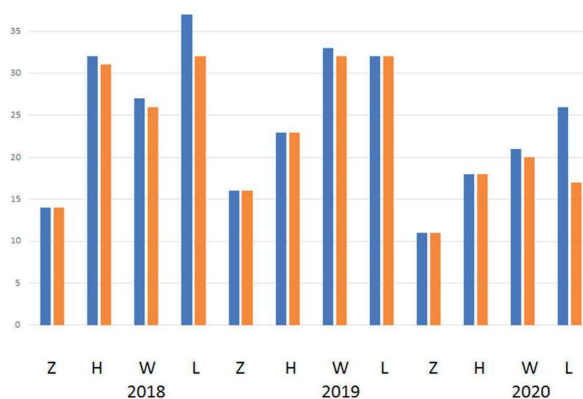
Dit zal zeker een effect hebben gehad op de vogelpopulatie. In figuur 3 staat het aantal waargenomen soorten vermeld in de maand augustus (Z), de herfst (H), de winter (W) en de lente (L) (blauwe kolom). De oranje kolom betreft het gecorrigeerde aantal soorten, dat is minus eenmalige waarnemingen. Daarbij valt op dat het aantal soorten in de zomer relatief laag is. Het aantal soorten in herfst- en lente is in de drie onderzochte jaren gestaag afgenomen, terwijl het aantal soorten in de wintermaanden fluctueerde. Opvallend is het verschil tussen waargenomen en gecorrigeerde waarden in de lente van 2020. Dit wordt verklaard door de beschikbaarheid van een tijdelijke nieuwe habitat, ruig begroeid terrein met struweel en riet, waar soorten als Blauwborst, Kleine Karekiet, Rietgors, Zwarte Roodstaart, Putter en Fazant onmiddellijk gebruik van maakten. Grutto, Wulp en Kievit werden alleen overvliegend waargenomen. In juni werden de bouwwerkzaamheden hervat met het egaliseren van het terrein, waardoor de vegetatie en de daarvan afhankelijke vogels verdwenen. Het was wel opvallend hoe snel een ontstane nieuwe habitat door vogelsoorten werd benut.

Het weer was in de onderzochte jaren zeer zacht

	2017	2018	2019	2020
winter februari		zacht koud	zacht zeer zacht	zacht extreem zacht
lente mei	zeer zacht extreem warm	zeer zacht warmste sinds 300j	zacht koel	zacht zacht
zomer augustus	warm iets koel	warmste sinds 2001 zeer warm	zeer warm warm-extreem warm	zeer warm extreem warm
herfst november	warm warm	zacht wisselvallig	vrij zacht wisselvallig	zeer zacht zeer zacht

Figuur 3.

In blauw het totaal aantal soorten per seizoen; in oranje het aantal gecorrigeerd voor het voorkomen van eenmalige waarnemingen in de onderzoeksperiode. De start van de waarnemingen is in de zomer van 2017.

Waarnemingen

Hieronder worden de in de periode 2017-2020 waargenomen soorten onderverdeeld in soortgroepen. Er is onderscheid gemaakt tussen soorten die regelmatig zijn gesignaleerd en soorten die alleen af en toe of maar éénmaal zijn gesignaleerd.

Watervogels

Fuut, Aalscholver, Blauwe Reiger, Knobbelswaan, Kolgans, Grauwe Gans, Grote Canadese Gans, Bergeend, Mandarijneend, Wilde Eend, Krakeend, Smient, Wintertaling, Kuifeend, Meerkoet, Waterhoen.

In de herfst van 2017 een eenmalige waarneming van Slobeend en Tafelend.

Van de grote reigerkolonie van voor de herinrichting is weinig over. Aalscholers en Nijlganzen zijn het meest talrijk en lijken elkaar in de loop van de seizoenen in aantallen af te wisselen.

Hoenders

Fazant (een enkele waarneming op 22/6/2020).

Roofvogels

Buizerd, Torenvalk (beide overvliegend).

Meeuwen

Kokmeeuw, Stormmeeuw, Zilvermeeuw, Kleine Mantelmeeuw.

Eenmaal: Visdief.

Flinke groepen Kokmeeuwen zijn ieder jaar van november tot februari aanwezig.

Steltlopers

Scholekster.

Na het verdwijnen van het ANWB-station ontstonden na regenbuien ondiepe plassen op het terrein, waar al spoedig een Oeverloper op af kwam (2018). Een paartje Schol-

De Gierzwaluw

eksters nestelde in 2019 op een plat dak in de directe omgeving (Acaciastraat). In het voorjaar van 2020 een Bontbekplevier en (overvliegend) Kievit, Grutto en Wulp.

Duiven, spechten en andere soorten

Houtduif, Stadsduif, Halsbandparkiet, Grote Bonte Specht.

De Groene Specht is alleen waargenomen in de herfst van 2017. In de herfst van 2018 een enkele Turkse Tortel. Op 28 februari 2020 een paartje IJsvogels op verkenning bij een omgevallen boom op het eiland in de hoofdvijver. De grote groep Halsbandparkieten is permanent aanwezig.

Zangvogels

Boerenzwaluw, Witte Kwikstaart Winterkoning, Heggenmus, Roodborst, Merel, Zwartkop, Fitis, Tjiftjaf, Koolmees, Pimpelmees, Ekster, Gaai, Kauw, Zwarte Kraai, Vink en Putter.

Zanglijster, Koperwiek, Kramsvogel, Goudhaan, Staartmees, Witkopstaartmees en Boomklever zijn soorten die na de lente van 2018 niet meer zijn waargenomen. Na mei 2018 zijn Roodborst, Heggenmus, Groenling en Winterkoning niet meer regelmatig aanwezig, vermoedelijk als gevolg van de start van de bomenkap in het Wandelbos. Een enkele Spreeuw in de winter van 2018/19. In maart 2020 een groepje Ringmussen. In het voorjaar van 2020 verschenen voor het eerst Graspieper, Blauwborst, Zwarte Roodstaart, Kleine Karekiet en Rietgors.

Conclusie

Concluderend kan gesteld worden dat de activiteiten in het gebied wel degelijk gevolgen hebben gehad voor de vogelpopulatie. De grote reigerkolonie is verdwenen, veel kleine zangvogels hebben het veld geruimd of komen nog slechts sporadisch voor. Hoopgevend was dat het terrein, nadat het enige tijd met rust werd gelaten, onmiddellijk gekoloniseerd werd door een flinke groep nieuwkomers, zoals Blauwborst, Rietgors en Kleine Karekiet. Ze hebben allen hun broedseizoen voltooid, maar zullen niet snel terugkeren, nu de bouwactiviteiten daar zijn begonnen. Het valt te hopen dat de toegezegde groene strook in het gebied, het Groene Lint, ook werkelijk die functie zal krijgen.

Tenslotte

Omdat we het niet laten konden hebben we op 26 april 2021, een zonnige, frisse dag, aanvullend nog een rondje gelopen. Quatrebras 1 is al vrijwel geheel bewoond en het vroegere A9 traject is al aardig bouwrijp gemaakt. Van het Groene Lint nog slechts een flauw spoor. We namen 21 soorten waar, waaronder een groepje Putters bij het bouwterrein en een door Zwarte Kraaien verjaagde Buizerd. De aantallen waren erg laag, een paar Grauwe Ganzen en Aalscholvers, geen Blauwe Reigers. Ook de Boerenzwaluwen bij de Kinderboerderij ontbraken. Wel gezang van Zwartkop, Tjiftjaf en Groenling.

Tekst Simon Troelstra, waarnemingen Syta Troelstra.